

Oponentský posudek Mgr. Markéta Papršteínová

Název: Percepce zdravotních rizik vyplývajících ze životního stylu a pracovní zátěže u učitelů různých typů škol

Autor: Mgr. Markéta Papršteínová

Doktorský studijní program: Hygiena, preventivní lékařství

Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové

Oponent: Doc. MUDr. Karel Dohnal, CSc.,

Předložená práce má 167 stran textu, v seznamu použité literatury je cca 122 citací. V textu je vloženo 33 tabulek a 21 grafů, srozumitelných a velmi kvalitně provedených. V závěru práce je v příloze uveden použitý dotazník. Po stránce jazykové, stylistické i formálního členění má práce výbornou úroveň. V seznamu vlastní literatury je sedm položek, dvě jsou s IF 0,149 a 0,149.

Vybrané téma je stále aktuální, zdravotní rizika spojená s výkonem učitelské profese jsou často velice závažná, charakteristické jsou poruchy související s pracovním stresem.

Hlavním cílem práce je zjištění, jak sami učitelé různých stupňů škol vnímají zdravotní rizika vyplývající ze zdravotního stavu, životního stylu a pracovní zátěže.

Metodika: Dotazníkové šetření bylo prováděno na školách základních, středních a vysokých. Celkový počet respondentů byl 484. Použitý dotazník s rozsahem osmi stran umožnil díky svému rozsahu získat velmi dobrý obrázek o konkrétních zdravotních rizicích, jejich vnímání a o přístupu učitelů ke zdraví. Na druhou stranu to mohlo odradit řadu oslovených učitelů, protože návratnost byla v průměru 47%. (nabízí se otázka, jakých výsledků by se získali od těchto osob)

Výsledky: Práce ukázala na rozdíly mezi jednotlivými stupni škol při hodnocení pracovních rizik. Psychická namáhavost práce, pracovní stres je jako obtěžující faktor uváděn 77% respondentů, více učitelé základních škol, víceletých gymnázií a středních odborných škol. S tímto rizikovým faktorem se nejlépe vypořádali učitelé vysokých škol. Zajímavý údaj se týká vedlejších pracovních poměrů. Pětina až třetina středoškolských a vysokoškolských pedagogů vykonává ještě vedlejší zaměstnání. Výsledný pracovní úvazek je pak ve skutečnosti vyšší a nemusí se lišit od úvazků na nižších stupních škol. Důvodem je nejpravděpodobněji ekonomická situace, v dotazníku jako velmi dobrou hodnotí finanční situaci rodiny pouze 8%, 60% jako vcelku dobrou a jedna třetina spokojena není.

Pozitivní rodinnou anamnézu z hlediska závažných onemocnění zaznamenala autorka u 90% respondentů bez ohledu na stupeň školy. Díky průměrnému věku respondentů je přes tuto zátěž počet diagnostikovaných závažných onemocnění velmi nízký. Například hypertenze je přítomna u necelých 6% učitelů. Další rozpor se týká psychických onemocnění, která přiznává pouze 1% dotázaných, ale řada respondentů odmítla na tuto otázku odpovědět. Na druhou stranu však 78% učitelů vnímá negativně zvýšenou pracovní psychickou zátěž. Zajímavý náález je u hodnot hladin cholesterolu, kde 26,6% respondentů má zvýšené hladiny, což je v rozporu s udávanými stravovacími zvyklostmi. Důvodem vysokého cholesterolu může být podle autorky i chronicky působící pracovní

stres. Příznivé nálezy se týkají kuřáctví (12%) a pohybové aktivity, kde byla přijata hodnota dvou hodin týdně. Za nejrizikovější skupinu učitelů lze z hlediska výskytu zdravotních rizik (vysoký krevní tlak, nadváha a obezita, nízká pohybová aktivita, kuřáctví) označit vysokoškolské pedagogy. Zároveň ale mají nejmenší účast na preventivních prohlídkách a horší postoj ke svému zdraví, zde však zřejmě hraje svojí roli nižší věkový průměr vysokoškolských učitelů.

Práce potvrdila rozdílné vnímání rizik mezi muži a ženami. Všichni jsou si ale vědomi zdravotních rizik životního stylu, výjimku představují kuřáci, kteří podceňují riziko rakoviny plic.

Splnění cílů: Stanovené cíle byly splněny v plném rozsahu. Na základě získaných výsledků považuje autorka za nutné snížit pracovní psychickou zátěž učitelů, a co se týká rizikových faktorů životního stylu, věnovat se problematice kuřáctví a jeho dopadů na zdraví. Autorka navrhuje, aby se zdokonalil systém psychosociálních intervenčních opatření u učitelských profesí a aby byla podobná pomoc poskytována i v přípravě studentů na učitelské povolání.

Otázky: Řada učitelů nemá za sebou pedagogické vzdělání, např. učitelé odborných předmětů na SOŠ a další. Může absence pedagogického vzdělání ovlivňovat výši zdravotních rizik?

Závěr: Velice kvalitní práce, na téměř sedmdesáti stranách je vyčerpávajícím způsobem prezentován přehled recentní literatury, analyzována jsou zdravotní rizika, definováno zdraví, nemoc, zdravý životní styl a kvalita života. Výborně je rovněž charakterizována učitelská profese a pro učitele jedna z nejzávažnějších zátěží, zátěž psychická a stres. Dotazníkové šetření přineslo řadu závažných zjištění, autorka pak navrhuje postupy, které by na tyto nálezy adekvátně reagovaly.

Práce jednoznačně splnila všechny náležitosti, a proto doporučuji práci k obhajobě ve smyslu příslušných paragrafů VŠ zákona.

Doc. MUDr. Karel Dohnal, CSc.,

UK v Praze, 2.LF, Ústav veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství

V Praze dne 11.5.2014